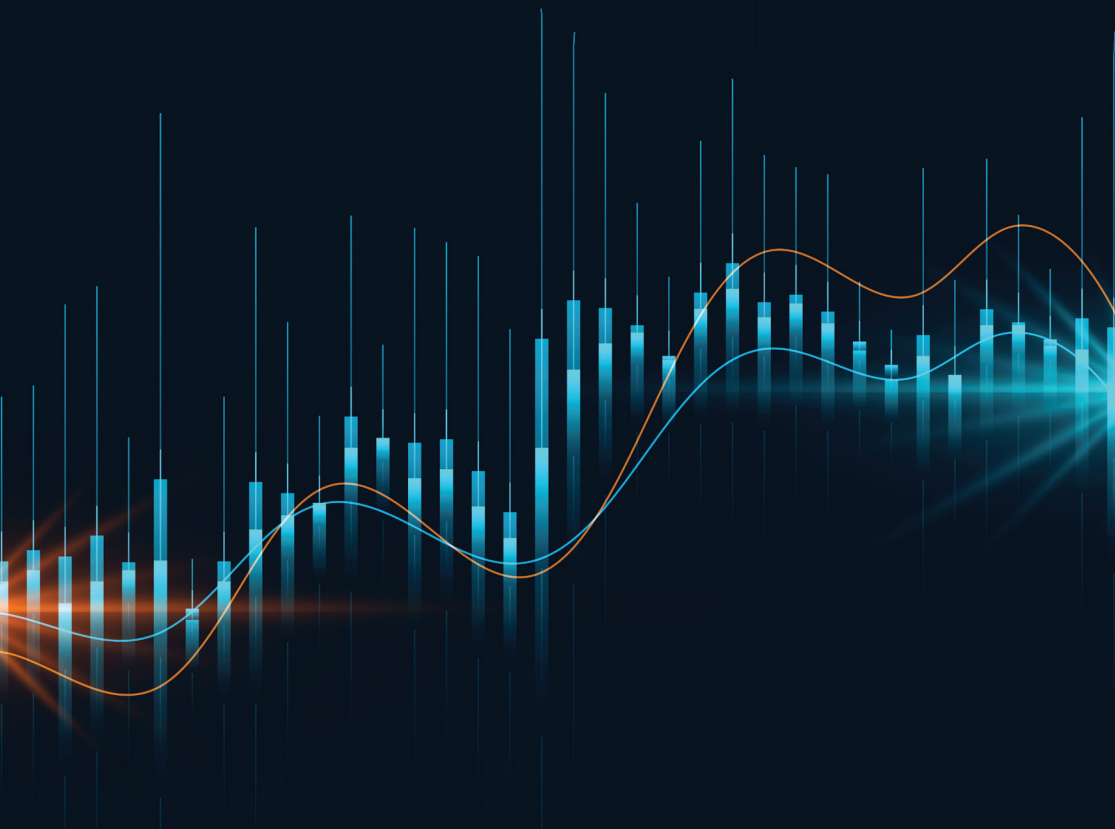

Basel Committee on Banking Supervision

ارزیابی ریسک بازار در چارچوب بازل III

مهرداد لشکری، هادی حیدری، محمد شیرجیان

فایل نمونه

بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ

The mark of
responsible forestry
FSC® C009732

عنوان و نام پدیدآور: ارزیابی ریسک بازار در چارچوب بازل III

نویسندگان: کمیته نظارت بانکی بازل

ترجمه: مهرداد لشکری، هادی حیدری، محمد شیریحیان

مشخصات نشر: تهران، راه پرداخت، ۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری: ۲۸۰ ص. ۱۴/۵×۲۱/۵ س. م.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۷۰۲-۶۵-۱

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: عنوان اصلی: Minimum Capital Requiements For Market Risk

موضوع: بانکداری اینترنتی - نوآوری Internet banking - Technological innovations

موضوع: بانکداری اینترنتی - خدمات مشتری Internet banking - Customer services

موضوع: بانکداری اینترنتی - داده پردازش Internet banking - Data processing

موضوع: بانک و بانکداری - نوآوری Banks and banking - Technological innovations

موضوع: هوش مصنوعی - کاربردهای مالی Artificial intelligence - Financial applications

شناسه افزوده: لشکری، مهرداد، ۱۳۷۵-

شناسه افزوده: حیدری، هادی، ۱۳۹۲-

شناسه افزوده: شیریحیان، محمد، ۱۳۶۳-

شناسه افزوده: سرافرازی، قاسم، ۱۳۶۶-، ویراستار

شناسه افزوده: کمیته نظارت بانکی بازل

شناسه افزوده: Basel Committee On Banking Supervision

رده بندی کنگره: ۷/HG۱۷۰۸

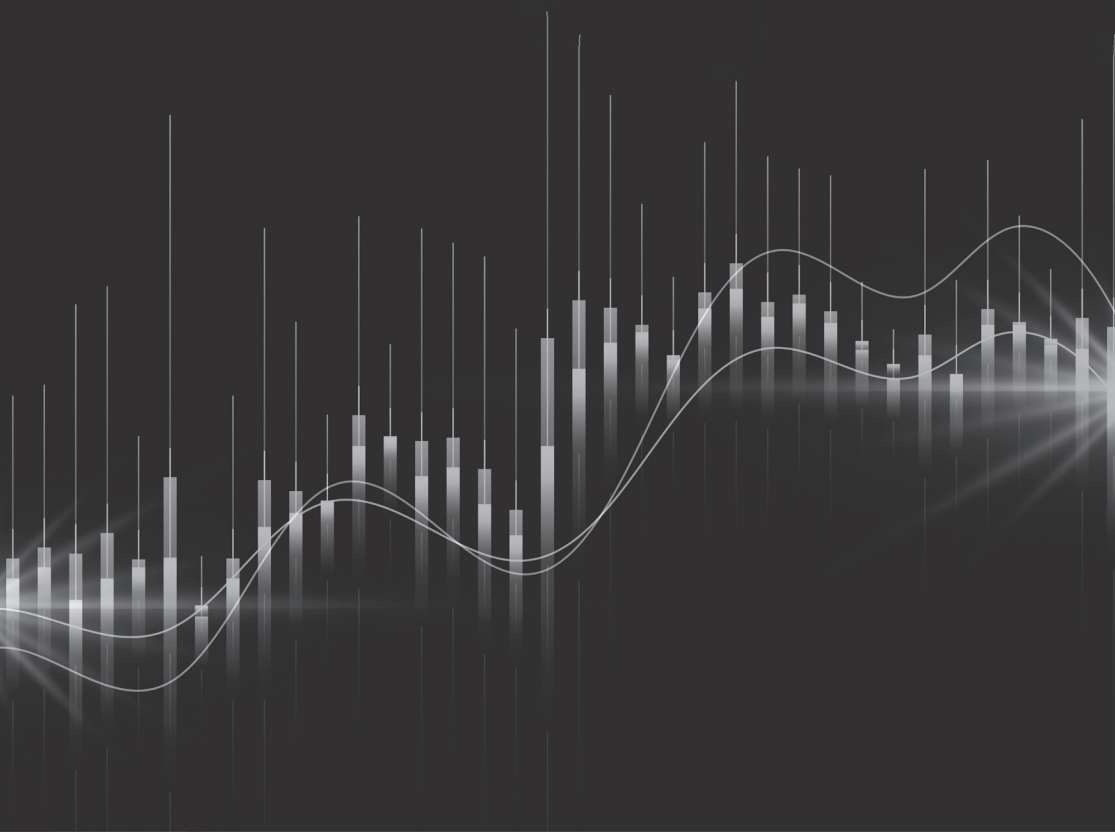
رده بندی دیویی: ۳۳۲/۱۰۲۸۵

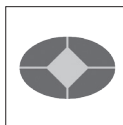
شماره کتابشناسی ملی: ۹۰۳۶۷۸۸

Basel Committee on Banking Supervision

ارزیابی ریسک بازار در چارچوب بازل III

مهرداد لشکری، هادی حیدری، محمد شیرجیان

عنوان: ارزیابی ریسک بازار در چارچوب بازل III

ناشر: راه پرداخت

نویسنده: کمیته نظارت بانکی بازل

مترجمان: مهرداد لشکری، هادی حیدری، محمد شیریحیان

ویراستار ارشد: مینا والی

ویراستار محتوایی: قاسم سرافرازی

ویراستار فنی: فاطمه عزت آبادی

بازبینی نهایی متن: رضا قربانی

صفحه آرا: حمید ابراهیمی

ناظر چاپ: قادر شهبازی

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۱

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۷۰۲-۶۵-۱

تلفن: ۰۲۱-۴۴۴۳۹۶۶

دورنگار: ۸۹۷۸۴۹۰۲

ایمیل: publisher@way2pay.press

وبسایت: way2pay.press

لایتوگرافی: هنر اشکان

چاپ و صحافی: واژه

همه حقوق چاپ و نشر این اثر برای «انتشارات راه پرداخت» محفوظ است. هرگونه تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شکل و شیوه (چاپی، صوتی، ویدئویی، دیجیتال و ...) بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع است.

فروشگاه انتشارات راه پرداخت نشانی: تهران، جنت آباد جنوبی، خیابان لاله غربی، روبه روی پاساژ سمرقند، خیابان حدیث، کوچه حدیث دوم، پلاک ۸

فصل اول: مرز میان دفتر بانکی و دفتر معاملاتی

۱۵	گستره دفتر معاملاتی
۱۶	استانداردهای تخصیص ابزار به دفترهای نظارتی
۱۶	اختیارات نظارتی
۲۰	مستندات تعیین ابزار
۲۰	محدودیت در جابه‌جایی ابزارها میان دفترهای مقرراتی
۲۱	رفتار انتقال ریسک داخلی
۲۳	انتقال ریسک داخلی از دفتر بانکی به دفتر معاملاتی (ناشی از ریسک اعتباری و ریسک سهام)
۲۳	انتقال ریسک داخلی از دفتر بانکی به دفتر معاملاتی (ناشی از ریسک نرخ بهره عام)
۲۵	انتقال ریسک داخلی در قلمرو کاربرد سرمایه مورد نیاز ریسک بازار
۲۶	پوشش‌های واجد شرایط برای سرمایه مورد نیاز تعدیل ارزش‌گذاری اعتباری
۲۷	

فصل دوم: واژه‌شناسی ریسک بازار

۲۹	واژگان عمومی
۳۰	واژگان ابزارهای مالی
۳۰	واژگان محاسبه سرمایه مورد نیاز برای ریسک بازار
۳۱	واژگان سنجه‌های ریسک
۳۲	واژگان پوشش و متنوع‌سازی ریسک
۳۳	واژگان واجدیت شرایط عوامل ریسک و الگوپذیری آنها
۳۳	واژگان اعتبارسنجی الگوی داخلی
۳۴	واژگان ریسک تعدیل ارزش‌گذاری اعتباری
۳۵	

فصل سوم: تعاریف و کاربرد ریسک بازار

۳۷	تعریف و دامنه کاربرد
۳۸	روش‌های اندازه‌گیری ریسک بازار
۴۲	

فصل چهارم: تعریف میز معاملاتی

فصل پنجم: رویکرد استاندارد: مقررات و ساختار کلی

۵۱

۵۲

۵۲

۵۴

مقررات عمومی

ساختار رویکرد استانداردشده

تعریف همبستگی سبد معاملاتی

۵۶

فصل ششم: رویکرد استاندارد: روش مبتنی بر حساسیت

۵۷

۵۸

۶۰

۶۱

۶۳

۶۶

۶۷

۶۷

۷۹

۷۹

۸۰

۸۲

۸۳

۸۴

۸۷

۸۹

۹۰

۹۰

۹۳

۹۸

۱۰۰

۱۰۴

۱۰۹

۱۱۳

۱۱۴

۱۱۷

مفاهیم اصلی روش مبتنی بر حساسیت

ابزارهای مشروط به اجزای روش مبتنی بر حساسیت

فرایند محاسبه سرمایه مورد نیاز با روش مبتنی بر حساسیت

محاسبه سرمایه مورد نیاز برای ریسک دلتا و وگا برای هر خوشه ریسک

محاسبه سرمایه مورد نیاز ریسک تحذب برای هر خوشه ریسک

محاسبه سرمایه مورد نیاز با روش مبتنی بر حساسیت‌های تجمعی

روش مبتنی بر حساسیت: تعاریف مربوط به عوامل ریسک و حساسیت

تعریف عوامل ریسک برای ریسک‌های دلتا، وگا و تحذب

روش مبتنی بر حساسیت: تعریف حساسیت‌ها

الزامات قیمتی ابزار مالی یا الگوهای قیمت‌گذاری برای محاسبه حساسیت

تعاریف حساسیت برای ریسک دلتا

تعاریف حساسیت برای ریسک وگا

الزامات مربوط به محاسبات حساسیت

رفتار ابزارهای شاخص و اختیارهای چندپایه

رسیدگی به سرمایه‌گذاری‌های سهام در صندوق‌ها

رفتار ریسک وگا برای ابزارهای مالی چندپایه

روش مبتنی بر حساسیت: تعریف دسته ریسک دلتا، وزن ریسک و همبستگی

دسته‌های ریسک دلتای نرخ بهره عام، وزن ریسک و همبستگی‌ها

ریسک دلتای دامنک اعتباری برای دسته‌هایی از دارایی‌های غیراوراق بهادارشده، وزن‌های ریسک و همبستگی‌ها

ریسک دلتای اوراق بهادارسازی (سبد همبسته)، دسته‌ها، وزن ریسک و همبستگی‌ها

ریسک دلتای دارایی‌های اوراق بهادارشده (سبد ناهمبسته)، دسته‌ها، وزن ریسک و همبستگی‌ها

ریسک سهام، دسته ریسک، وزن ریسک و همبستگی

ریسک کالا، دسته ریسک، وزن ریسک و همبستگی

ریسک ارز، دسته ریسک، وزن ریسک و همبستگی

روش مبتنی بر حساسیت: تعریف دسته ریسک وگا، وزن ریسک و همبستگی

روش مبتنی بر حساسیت: تعریف ریسک تحذب، دسته ریسک، وزن ریسک و همبستگی

۱۲۱

فصل هفتم: رویکرد استاندارد: سرمایه مورد نیاز برای ریسک نکول

۱۲۲

۱۲۲

۱۲۲

۱۲۵

۱۲۵

مفاهیم اصلی سرمایه مورد نیاز ریسک نکول

ابزارهای مشروط به سرمایه مورد نیاز برای ریسک نکول

بررسی اجمالی محاسبه سرمایه مورد نیاز برای ریسک نکول

سرمایه مورد نیاز برای ریسک نکول غیر اوراق بهادارسازی

موقعیت‌های ریسک جهش به نکول ناخالص

۱۲۹	موقعیت‌های ریسک جهش به نکل خالص
۱۳۰	محاسبه سرمایه مورد نیاز ریسک نکل برای غیر اوراق بهادارسازی
۱۳۲	موقعیت‌های ریسک جهش به نکل ناخالص
۱۳۳	موقعیت‌های ریسک جهش به نکل خالص
۱۳۴	محاسبه سرمایه مورد نیاز ریسک نکل اوراق بهادارسازی (سبد ناهمبسته)
۱۳۶	سرمایه مورد نیاز ریسک نکل اوراق بهادارسازی (سبد معاملاتی همبسته)
۱۳۶	موقعیت‌های ریسک جهش به نکل ناخالص
۱۳۷	موقعیت‌های ریسک جهش به نکل خالص
۱۳۹	محاسبه سرمایه مورد نیاز ریسک نکل اوراق بهادارسازی (سبد معاملاتی همبسته)

فصل هشتم: رویکرد استاندارد: ریسک پسماند

۱۴۴	معرفی
۱۴۴	ابزارهای مشروط به ریسک پسماند
۱۴۶	محاسبه ریسک پسماند

فصل نهم: رویکرد الگوهای داخلی: مقررات و ساختار کلی

۱۵۰	معیارهای کلی
۱۵۲	استانداردهای کیفی
۱۵۶	استانداردهای اعتبارسنجی الگو
۱۵۷	اعتبارسنجی بیرونی
۱۵۸	آزمون تنش (استرس)

فصل دهم: رویکرد الگوهای داخلی: الزامات الگو

۱۶۲	تعیین عوامل ریسک بازار
۱۶۶	واجد شرایط بودن الگو عوامل ریسک
۱۶۹	رویکرد دسته‌ای برای آزمون واجدیت شرایط عامل ریسک
۱۷۳	اصول الگوپذیری عوامل ریسکی که آزمون واجدیت شرایط عامل ریسک را پشت سر می‌گذارند

فصل یازدهم: رویکرد الگوهای داخلی: پس‌آزمایی و الزامات آزمون سود و زیان

۱۸۱	آیین‌نامه پس‌آزمایی
۱۸۴	پس‌آزمایی در سطح میز معاملاتی
۱۸۵	آیین‌نامه آزمون سود و زیان
۱۸۶	تعریف سود و زیان به‌کاررفته برای آزمون سود و زیان و پس‌آزمایی
۱۸۸	هم‌ترازی داده‌های ورودی آزمون سود و زیان
۱۹۰	سنجه‌های آزمون سود و زیان
۱۹۱	فرایند تعیین ضریب همبستگی اسپیرمن
۱۹۱	فرایند تعیین آزمون کولموگروف-اسمیرنوف

- ۱۹۲ ارزیابی سنجه‌های آزمون سود و زیان
۱۹۳ رفتار در شرایط استثنایی

۱۹۵ فصل دوازدهم: رویکرد الگوهای داخلی: محاسبه سرمایه مورد نیاز

- ۱۹۶ محاسبه ریزش انتظاری
۲۰۳ محاسبه سرمایه مورد نیاز برای عوامل ریسک الگوپذیر
۲۰۴ محاسبه سرمایه مورد نیاز برای عوامل ریسک الگوناپذیر
۲۰۶ محاسبه سرمایه مورد نیاز ریسک نکول
۲۱۲ محاسبه سرمایه مورد نیاز برای میزهای معاملاتی فاقد شرایط الگوسازی
۲۱۳ تجمیع سرمایه مورد نیاز

۲۱۷ فصل سیزدهم: رویکرد استاندارد ساده

- ۲۱۸ دارایی‌های موزون به ریسک و الزامات سرمایه‌ای آن
۲۱۹ ریسک نرخ بهره
۲۲۰ ریسک خاص
۲۲۸ ریسک عام بازار
۲۳۴ مشتقات نرخ بهره
۲۴۰ ریسک دارایی مالی
۲۴۱ ریسک‌های خاص و عام بازار
۲۴۱ مشتقات دارایی مالی
۲۴۵ ریسک ارز
۲۴۵ اندازه‌گیری اکسپوژر یک ارز
۲۴۷ اندازه‌گیری ریسک ارز در سبدهای ارزی و طلا
۲۴۸ ریسک کالاها
۲۵۱ روش نردبان سررسید
۲۵۳ روش ساده
۲۵۴ رفتار اختیارهای معامله
۲۵۵ روش ساده
۲۵۷ روش دلتاپلاس
۲۶۱ رویکرد سناریوسازی

۲۶۴ فصل چهاردهم: ترتیبات انتقالی

۲۶۶ فصل پانزدهم: راهنمای استفاده از رویکرد الگوهای داخلی

- ۲۶۷ پس‌آزمایی در سطح میز معاملات
۲۶۹ پس‌آزمایی در سطح بانک
۲۷۴ نمونه‌هایی از کاربرد اصول الگوپذیری عوامل ریسک

[مقدمه]

مهرداد لشکری - هادی حیدری - محمد شیرجیان

تاریخچه تکامل مقررات نظارتی در سال‌های گذشته نشان از این دارد که چارچوب‌های نظارتی در دنیا با توجه به رخدادهایی مانند تنوع محصولات بانکی، ابزارهای مالی و بحران‌های بانکی در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه باعث دگرگونی الزامات نظارتی در دنیا شده است. در این راستا، استانداردهای جدید کمیته نظارت بر بانکداری بازل^۱ از سال ۲۰۱۷ آغاز شده و تحولاتی را در الزامات سرمایه مورد نیاز برای بانک‌ها رقم زده است. چنان‌که از استانداردهای مرتبط با حداقل سرمایه مورد نیاز ریسک بازار، که این نهاد تدوین کرده، با عنوان تغییردهنده بازی یاد می‌کنند. هدف اصلی این استانداردها طراحی مسیری است که در آن رویکردهای داخلی به رویکردهای استاندارد همگرا شوند.

بی‌گمان در آینده‌ای نه چندان دور همراهی تحولات نظارتی و به‌روز بودن آنها با توجه به تغییرات زیادی که در سال‌های گذشته در حوزه تأمین مالی غیرمتمرکز^۲ رخ داده است،

1. BCBS: Basel Committee on Banking Supervision

2. Decentralized Finance

ضروری می‌نماید.

این کتاب ترجمه مستندات کمیته بازل در زمینه ریسک بازار است. این کتاب سرآغازی برای روشنگری نگاه جدید به ریسک بازار است که جمعی از کارشناسان مدیریت ریسک و مطالعات اقتصادی در بانک کارآفرین آن را به فارسی برگردانده‌اند. می‌توان گفت که کم‌عمق بودن بازارهای مالی در ایران و نبود ابزارهای مناسب برای بانک‌ها در پوشش ریسک برخاسته از فعالیت در بازارهای مالی و فقدان زیرساخت‌های مناسب نظارتی در شبکه بانکی کشور است. از مهم‌ترین ابعاد این زیرساخت‌ها کمبود مقررات نظارتی تشخیص داده شده است و این کتاب نیز، تلاشی بر کاهش این کمبودها و گشودن مسیری جدید در این زمینه است. شایان ذکر است فصل MAR40 که در نسخه سال ۲۰۱۹ چارچوب مربوط به حداقل سرمایه مورد نیاز ریسک بازار وجود داشته، از نسخه ۲۰۲۰ حذف شده است و دوباره در نسخه ۱ ژانویه ۲۰۲۳ وارد چارچوب بازل شده و لازم‌الاجرا خواهد شد. ناگفته نماند که صنعت بانکی و همچنین برخی از مؤسسات معتبر مشاوره‌ای دنیا مانند شرکت‌های پرایس واترهاوس کوپرز^۱، مک‌کنزی^۲، دیلویت^۳ و کی‌پی‌ام‌جی^۴ از این نسخه با عنوان بازل IV نام برده‌اند، اگرچه به‌صورت فنی کمیته بانکی بازل همچنان آن را نسخه پایانی چارچوب بازل III می‌شمرد.

این کتاب دربرگیرنده پنج بخش اصلی است؛ در بخش نخست به تعیین حد و مرز ساختاری میان دفاتر بانکی و دفاتر معاملاتی پرداخته شده است، در بخش دوم اصطلاحات و عبارات مهم حوزه ریسک بازار تشریح شده و تعاریفی از دامنه کاربرد میز معاملاتی در بانک‌ها ارائه شده است، در بخش سوم رویکرد استاندارد ارزیابی ریسک بازار مبتنی بر حساسیت تشریح شده است. در بخش چهارم رویکرد الگوهای داخلی و الزامات پس‌آزمایی سود و زیان برای سنجش ریسک بازار ارائه شده است و سرانجام در بخش پنجم محاسبات الزامات سرمایه‌ای رویکردهای مورد نظر تبیین شده است.

در پایان بر خود لازم می‌دانیم از مدیرعامل گرامی بانک کارآفرین، جناب آقای دکتر احمد

1. PWC: Price Waterhouse Coopers

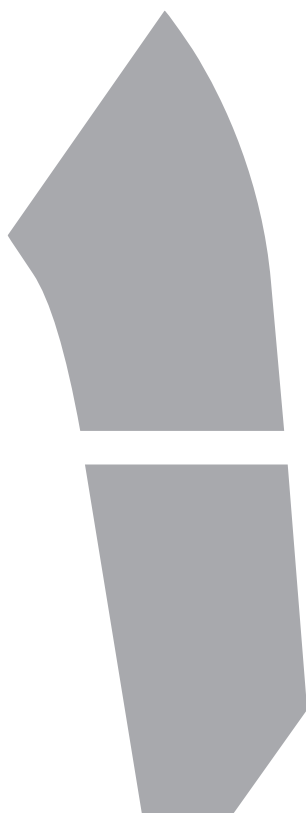
2. McKinsey

3. Deloitte

4. KPMG

بهاروندی و دیگر اعضای گرامی هیئت مدیره بانک کارآفرین که در طی این مسیر با بردباری و درایت حامی و یاری‌گر ما بوده‌اند سپاسگزاری کنیم. همچنین، از سرکار خانم زهرا زواریان و سرکار خانم راضیه کریم‌الهی که زحمت بازبینی را با بردباری و گشاده‌رویی پذیرا شدند، سپاس ویژه داریم.

از آنجاکه این کتاب خالی از خطا و اشتباهات مفهومی نیست، از همگی صاحب‌نظران و کارشناسان محترم بانک مرکزی و شبکه بانکی خواهشمندیم برای بهبود مطالب در ادامه مسیر یاری‌مان کنند و نظرات یا پیشنهادات ارزشمندشان را به آدرس ایمیل h.heidari@karafarinbank.ir ارسال کنند.

فصل اول
مرز میان دفتر بانکی
و دفتر معاملاتی

این فصل به ارائه ابزارهای مرتبط با دفتر معاملاتی (دربرگیرنده الزامات سرمایه مورد نیاز ریسک بازار) و ابزارهای مرتبط با دفتر بانکی (دربرگیرنده الزامات سرمایه مورد نیاز ریسک اعتباری) می‌پردازد.

گستره دفتر معاملاتی

۲۵/۱ دفتر معاملاتی^۱ شامل ابزارهایی است که دارای ویژگی‌های بیان شده در بندهای ۲۵/۲ تا ۲۵/۱۳ هستند. سایر ابزارها باید در دفتر بانکی^۲ درج شود.

۲۵/۲ ابزارها در این سند شامل ابزارهای مالی، ارز خارجی و کالاهای می‌شوند. یک ابزار مالی، قراردادی است که دارایی و بدهی مالی واحد تجاری یا سهام واحد تجاری دیگر را به وجود می‌آورد. ابزارهای مالی شامل دو گروه ابزارهای مالی اولیه^۳ (یا ابزارهای نقدی) و ابزارهای مالی مشتقه^۴ هستند. دارایی مالی^۵ نیز دارایی است که حق دریافت نقدی یا تهاتر با دارایی مالی دیگر یا کالا یا سهام را داشته باشد. بدهی مالی^۶ تعهدی قراردادی و الزام آور برای تحویل وجه نقد یا دارایی مالی دیگر یا یک کالا است. کالاهای دربرگیرنده انواع کالاهای غیر ملموس (غیر فیزیکی) مانند برق نیز می‌شوند.

۲۵/۳ بانک‌ها فقط زمانی می‌توانند از ابزار مالی، ارزی یا کالایی در دفتر معاملاتی خود استفاده کنند که هیچ منع قانونی در برابر فروش یا پوشش ریسک آن وجود نداشته باشد.

۲۵/۴ بانک‌ها باید از ارزش روز هر ابزار در دفتر معاملاتی آگاهی داشته باشند و هرگونه تغییر ارزش در حساب سود و زیان را شناسایی کنند.

استانداردهای تخصیص ابزار به دفترهای نظارتی

۲۵/۵ هر ابزاری که بانک برای یک یا چند مورد از اهداف ۱ تا ۴ نگه‌داری می‌کند، زمانی که برای نخستین بار در دفتر خود ثبت می‌شود باید به عنوان ابزار دفتر معاملاتی تعیین شود، مگر اینکه به طور ویژه در بندهای ۲۵/۳ یا ۲۵/۸ بررسی شده باشد.

- (۱) بازفروش کوتاه مدت^۷؛
- (۲) سود بردن از تحرکات کوتاه مدت قیمت؛
- (۳) تثبیت سود آربیتراژ^۸؛ و
- (۴) پوشش ریسک هایی که به دلیل وجود ابزارهایی با موارد (۱)، (۲) و (۳) بالا به وجود می آیند.

۲۵/۶ هر یک از ابزارهای زیر حداقل برای یکی از اهداف فهرست شده در بند ۲۵/۵ نگهداری می شود؛ پس باید در دفتر معاملاتی گنجانده شود، مگر اینکه به طور خاص به نحو دیگری در بندهای ۲۵/۳ یا ۲۵/۸ پیش بینی شده باشد:

- (۱) ابزارهای موجود در سبد معاملاتی همبسته^۹؛
- (۲) ابزارهایی که منجر به ایجاد یک موقعیت خالص اعتباری فروش یا موقعیت سهام در دفتر بانکی می شود^[۱]؛ یا
- (۳) ابزارهای ناشی از تعهدات پذیره نویسی^{۱۰}، به طوری که صرفاً به پذیره نویسی اوراق بهادار اشاره داشته باشد و فقط به اوراق بهاداری مربوط شود که انتظار می رود در تاریخ تسویه عملاً توسط بانک خریداری شود.

پانویس:

[۱] اگر ارزش کنونی دفتر بانکی با کاهش قیمت سهام یا افزایش دامنگ اعتباری برای ناشر بدهی افزایش یابد، بانک دارای یک موقعیت خالص ریسک فروش برای ریسک سهام یا ریسک اعتباری در دفتر بانکی خواهد بود.

۲۵/۷ هر ابزاری که در آغاز برای هیچ یک از اهداف نامبرده در بند ۲۵/۵ نگهداری نشود و طبق اهداف بند ۲۵/۶ نباشد، باید به دفتر بانکی اختصاص داده شود.

۲۵/۸ ابزارهایی که در ادامه بیان شده، باید به دفتر بانکی اختصاص داده شوند:

(۱) سهام غیربورسی^{۱۱}

(۲) ابزارهای طراحی شده برای اوراق بهادار سازی^{۱۲} دارایی ها

(۳) املاک و مستغلات؛ به طوری که دارایی‌های املاک و مستغلات و مشتقات آنها در چارچوب تخصیص ابزار به دفتر معاملاتی محسوب شود.

(۴) اعطای اعتبار به خرده‌فروشی‌ها و بنگاه‌های کوچک و متوسط^{۱۳}.

(۵) سرمایه‌گذاری سهام در صندوق سرمایه‌گذاری، مگر اینکه بانک حداقل یکی از شرایط زیر را داشته باشد:

(الف) بانک بتواند از ساختار صندوق و اجزای سازنده آن آگاه باشد و اطلاعات کافی که توسط شخص ثالث مستقل تأیید شده است را در مورد ساختار صندوق به دست آورد.

(ب) دریافت قیمت روزانه صندوق توسط بانک و دسترسی به اطلاعات مندرج در وظایف صندوق یا مقررات ملی هر کشور که بر این نوع از صندوق‌های سرمایه‌گذاری حاکم است.

(۶) صندوق‌های سرمایه‌گذاری حفظ ارزش^{۱۴}

(۷) ابزارهای مشتقه و صندوق‌هایی که انواع ابزارهای بالا را به عنوان دارایی‌های پایه دارند.

(۸) ابزارهایی که به منظور پوشش ریسک خاص یک موقعیت، به صورت یکی از ابزارهای بالا نگهداری می‌شوند.

به طور کلی فرض می‌شود که هر یک از ابزارهای زیر حداقل برای یکی از اهداف فهرست شده در بند ۲۵/۵ نگهداری می‌شوند و بنابراین جزو ابزارهای دفتر معاملاتی هستند، مگر اینکه به طور خاص در بندهای ۲۵/۳ یا ۲۵/۸ به گونه دیگری پیش‌بینی شده باشد:

(۱) ابزارهایی که به عنوان دارایی‌ها یا بدهی‌های حساب‌داری محسوب می‌شوند؛

(۲) ابزارهایی که از فعالیت‌های بازارگردانی به وجود آمده‌اند؛

(۳) سرمایه‌گذاری‌های سهام در یک صندوق به استثنای مواردی که بنا بر بند ۲۵/۸ مورد (۵) به دفتر بانکی اختصاص یافته‌اند؛

(۴) سهام پذیرفته‌شده در بورس؛

(۵) معاملات تجاری ناشی از تراکنش‌های بازخرید؛ یا

(۶) اختیار معامله‌های نهفته^[۵] از ابزارهایی که مؤسسه خارج از دفتر بانکی خود منتشر کرده است و مربوط به اعتبار یا ریسک سهام است.

پانویس

[۲] بنا بر استانداردهای گزارشگری مالی جهانی^{۱۶} و اصول پذیرفته‌شده حسابداری^{۱۷} ایالات متحده، این ابزارها برای تجارت تخصیص داده شده‌اند. بنا بر استانداردهای گزارشگری مالی جهانی، این ابزارها بخشی از الگوی کسب و کاری محسوب می‌شوند. ارزش منصفانه آنها از طریق حساب سود و زیان به دست می‌آید.

[۳] برخی از سهام پذیرفته‌شده بورسی با توجه به بررسی‌های نظارتی، ممکن است از چارچوب ریسک بازار مستثنی شوند. برای نمونه: ارزش سهام ناشی از طرح‌های جبران خسارت معوق، اوراق بدهی قابل تبدیل، انواع وام با بهره پرداخت‌شده در چارچوب «وام مشروط به مالکیت»^{۱۸}، سهامی که قبلاً به عنوان بدهی در قرارداد گنجانده شده است، محصولات بیمه عمر متعلق به بانک و برنامه‌های قانونی دیگر. ناگفته نماند موارد استثنا محدود به نمونه‌های بالا نیست. فهرستی از سهام که بانک می‌خواهد از چارچوب ریسک بازار حذف کند، باید در اختیار نهاد ناظر ملی قرار گرفته و همچنین توسط میز جداگانه‌ای که برای خرید و فروش ابزارهای اختصاصی یا کوتاه‌مدت قرار دارد، مدیریت شود.

[۴] معاملات بازخرید^{۱۹} که (۱) برای مدیریت نقدینگی در نظر گرفته می‌شوند و (۲) برای اهداف حسابداری (تعهدی)^{۲۰} ارزش‌گذاری می‌شوند، بخشی از فهرست پیش فرض بند ۲۵/۹ نیستند.

[۵] مشتقه نهفته^{۲۱}، جزئی از یک قرارداد چندگانه است که دربرگیرنده یک میزبان غیرمشتقه مانند بدهی‌های صادرشده بیرون از دفتر بانکی خود هستند که حاوی مشتقات نهفته شده است. مشتقه نهفته مرتبط با ابزار منتشرشده (یعنی میزبان) باید دو شاخه شده و برای اهداف حسابداری به‌طور جداگانه در ترازنامه بانک شناسایی شود.

۲۵/۱۰ بانک‌ها بنا بر فرایند زیر مجازند از فهرست پیش فرض مشخص شده در بند ۲۵/۹ عدول کنند.^[۶]

(۱) اگر بانکی معتقد است که باید از فهرست پیش فرض تعیین شده در بند ۲۵/۹ برای یک ابزار عدول کند، باید درخواستی را به سرپرست خود فرستاده و تأیید آن را دریافت کند. بانک در درخواست خود باید شواهدی ارائه دهد که نشان دهد ابزار

برای هیچ‌یک از اهداف بند ۲۵/۵ منظور نمی‌شود.

(۲) در مواردی که این تأییدیه توسط ناظر صادر نمی‌شود، ابزار باید به‌عنوان ابزار دفتر معاملاتی تعیین شود. بانک‌ها باید هرگونه انحراف از فهرست پیش‌فرض را به‌طور مستمر با جزئیات مستند کنند.

پانویس

[۶] مفروضات در نظر گرفته‌شده یک ابزار در دفتر معاملاتی یا دفتر بانکی که در این نسخه از آنها نام برده شده است، در مواردی استفاده خواهد شد که اختصاص یک ابزار در دفتر معاملاتی یا دفتر بانکی به‌نحو دیگری مشخص نشده باشد.

اختیارات نظارتی

۲۵/۱۱ علی‌رغم فرایند در نظر گرفته‌شده در بند ۲۵/۱۰ برای ابزارهای موجود در فهرست فرضی، ناظر می‌تواند شواهدی مبنی بر استفاده ابزار موجود در دفتر معاملاتی برای حداقل یکی از اهداف بند ۲۵/۵ را از بانک درخواست کند. اگر ناظر معتقد باشد که بانک شواهد کافی ارائه نکرده است یا اینکه ابزار اصولاً به دفتر بانکی تعلق دارد، ممکن است از بانک بخواهد که ابزار را به دفتر بانکی اختصاص دهد، مگر اینکه ابزار در بند ۲۵/۶ فهرست شده باشد.

۲۵/۱۲ ناظر ممکن است از بانک بخواهد مدرکی مبنی بر عدم استفاده ابزار موجود در دفتر بانکی برای هیچ‌یک از اهداف ۲۵/۵ ارائه دهد. اگر ناظر بر این عقیده باشد که بانک شواهد کافی ارائه نکرده است یا بر این باور باشد که چنین ابزارهایی معمولاً به دفتر معاملاتی تعلق دارند، ممکن است از بانک بخواهد که ابزار را به دفتر معاملاتی اختصاص دهد، مگر اینکه ابزاری باشد که در بند ۲۵/۸ فهرست شده باشد.

مستندات تعیین ابزار

۲۵/۱۳ بانک به‌منظور محاسبه سرمایه نظارتی^{۳۳} باید در مستندات مربوط به خط‌مشی‌ها، رویه‌ها و شیوه‌های مربوط به حذف و اضافه ابزارهای دفتر معاملاتی خود، از همخوانی

با معیارهای مندرج در استاندارد حاضر اطمینان حاصل کند و توانمندی‌ها و شیوه‌های مدیریت ریسک خود را در نظر بگیرد. کنترل داخلی بانک باید ارزیابی مداومی از ابزارهای داخل و خارج از دفتر معاملاتی انجام دهد تا مشخص کند آیا ابزارهای آن به عنوان ابزار تجاری یا غیرتجاری در چارچوب فعالیت‌های تجاری بانک گنجانده شده‌اند یا خیر. همخوانی با خط‌مشی‌ها و رویه‌ها باید کاملاً مکثوب و دربردارنده ممیزی داخلی دوره‌ای (حداقل سالانه) باشد و نتایج نیز باید برای بررسی نظارتی در دسترس قرار گیرد.

محدودیت در جابه‌جایی ابزارها میان دفترهای مقرراتی

۲۵/۱۴ فارغ از جابه‌جایی‌های ابزار مالی مورد نیاز میان دفتر معاملاتی و دفتر بانکی که در بندهای ۲۵/۵ تا ۲۵/۱۰ آمده است، بانک‌ها با محدودیت شدیدی در جابه‌جایی ابزارهای مالی میان دفترهای معاملاتی و بانکی پس از طراحی اولیه روبه‌رو هستند که شرایط آن در بندهای ۲۵/۱۵ و ۲۵/۱۶ آمده است. تعویض ابزار مالی برای آربیتراژ نظارتی اکیداً ممنوع است. در عمل، تعویض ابزار مالی باید به‌ندرت باشد و فقط در شرایط فوق‌العاده، توسط ناظران مجاز خواهد بود. برای نمونه، یک رویداد مهم اعلام‌شده، مانند تغییر ساختار یک بانک که به‌بسته شدن دائمی میزهای معاملاتی منجر می‌شود، نیاز به خاتمه فعالیت کسب‌وکار مربوطه به ابزار یا سبد یا تغییر در استانداردهای حسابداری دارد که به برخی اقلام اجازه می‌دهد تا از طریق سود و زیان ارزش منصفانه داشته باشد. رویدادهای بازار، تغییرات در نقدینگی یک ابزار مالی یا تغییر در قصد معامله به‌تنهایی دلایل معتبری برای تخصیص مجدد یک ابزار به دفتر دیگری نیست. هنگام تغییر موقعیت معاملاتی، بانک‌ها باید اطمینان حاصل کنند که استانداردهای شرح داده شده در بندهای ۲۵/۵ تا ۲۵/۱۰ رعایت می‌شوند.

۲۵/۱۵ بدون استثنا، تغییر سود سرمایه در نتیجه تعویض ابزار مالی در هیچ مورد و شرایطی مجاز نخواهد بود؛ بدان معنا که بانک باید کل سرمایه مورد نیاز خود (در دفتر بانکی و دفتر معاملاتی) را پیش و بلافاصله پس از تغییر مشخص کند. اگر سرمایه مورد نیاز

در نتیجه این تعویض ابزار مالی کاهش یابد، مابه‌التفاوت اندازه‌گیری شده در زمان تعویض به‌عنوان هزینه اضافی سرمایه رکن اول افشا شده به بانک تحمیل می‌شود. این هزینه اضافی با تکمیل یا منقضی شدن موقعیت‌های معاملاتی به روشی که با ناظر توافق شده است، قابل اجرا خواهد بود. برای حفظ سادگی عملیاتی، نیازی نیست که سرمایه مورد نیاز اضافی به‌طور مستمر مجدداً محاسبه شود، با وجود اینکه موقعیت‌های معاملاتی همچنان مشمول سرمایه مورد نیاز جاری دفتری هستند که در آن جابه‌جا شده‌اند.

۲۵/۱۶ هرگونه جابه‌جایی میان دفترها باید به شرح زیر توسط مدیریت ارشد و سرپرست تأیید شود. هرگونه تخصیص مجدد اوراق بهادار میان دفتر معاملاتی و دفتر بانکی، از جمله فروش قطعی به‌صورت غیر حضوری، باید به‌منزله واگذاری مجدد اوراق بهادار تلقی شده و تابع الزامات این بند باشد.

(۱) هرگونه جابه‌جایی باید توسط مدیریت ارشد به‌طور کامل و مستند تأیید و با بررسی داخلی مطابق با سیاست‌های بانک تعیین شود؛ به شرط تأیید قبلی ناظر، مدارک پشتیبان ارائه شده توسط بانک به‌صورت علنی افشا شود.

(۲) مگر در مواردی که تغییرات در ویژگی‌های یک موقعیت معاملاتی لازم باشد، هرگونه جابه‌جایی در دفتر غیر قابل برگشت است.

(۳) همان‌طور که در بند ۲۵/۹ توضیح داده شده است، اگر ابزار مالی به‌عنوان یک دارایی یا بدهی حسابداری طبقه‌بندی شود، به‌طور پیش‌فرض، این ابزار در دفتر معاملاتی قرار دارد؛ بنابراین در این حالت تعویض خودکار و بدون تأیید ناظر قابل قبول است.

۲۵/۱۷ بانک باید حداقل سالی یک‌بار سیاست‌های مربوطه را به‌روزرسانی کند. به‌روزرسانی‌ها باید بر اساس تحلیل همه رویدادهای نامتعارف شناسایی شده در سال گذشته صورت پذیرد. سیاست‌های جدید به‌همراه تغییرات اساسی آن باید برای نهاد ناظر ارسال شود. سیاست‌ها باید دربرگیرنده موارد بیان شده در ادامه باشد:

(۱) الزامات مربوط به محدودیت‌های تخصیص مجدد در بندهای ۲۵/۱۴ تا ۲۵/۱۶، به‌ویژه این محدودیت که چیدمان و طراحی مجدد میان دفتر معاملاتی و دفتر بانکی فقط در شرایط نامتعارف مجاز است و شرح شرایط یا معیارهایی که چنین جابه‌جایی را ممکن می‌کند.

(۲) فرایند اخذ تأییدیه مدیریت ارشد و نظارت برای جابه‌جایی‌های این‌چنینی؛

(۳) نحوه شناسایی رویداد نامتعارف توسط بانک؛

(۴) الزام به افشای عمومی بازنگری در تخصیص موارد در دفتر معاملاتی در اولین تاریخ گزارش‌دهی.

رفتار انتقال ریسک داخلی

۲۵/۱۸ ثبت سابقه انتقال ریسک داخلی به سه روش صورت می‌پذیرد: انتقال ریسک درون دفتر بانکی، میان دفتر بانکی و دفتر معاملاتی، انتقال ریسک درون دفتر معاملاتی (میان میزهای گوناگون).

۲۵/۱۹ برای انتقال ریسک داخلی از دفتر معاملاتی به دفتر بانکی، سرمایه‌نظارتی اختصاص داده نخواهد شد؛ بنابراین، اگر بانکی درگیر انتقال ریسک داخلی از دفتر معاملاتی به دفتر بانکی باشد (مثلاً به دلایل اقتصادی)، این انتقال ریسک داخلی در هنگام تعیین سرمایه مورد نیاز نظارتی در نظر گرفته نمی‌شود.

۲۵/۲۰ برای انتقال ریسک داخلی از دفتر بانکی به دفتر معاملاتی، استانداردهای بندهای ۲۵/۲۱ تا ۲۵/۲۷ اعمال می‌شود.

انتقال ریسک داخلی از دفتر بانکی به دفتر معاملاتی (ناشی از ریسک اعتباری و ریسک سهام)

۲۵/۲۱ هنگامی که بانکی اکسپوژر اعتباری و اکسپوژر سهام خود را به کمک ابزارهای پوششی خریداری شده در دفتر معاملاتی خود پوشش می‌دهد (یعنی از انتقال ریسک داخلی

استفاده می‌کند):

(۱) اکسپوژر اعتباری فقط در شرایط زیر در محاسبات سرمایه مورد نیاز قرار می‌گیرد:

(الف) دفتر معاملاتی با حمایت شخص ثالث واجد شرایط، وارد یک پوشش ریسک بیرونی شود که دقیقاً با انتقال ریسک داخلی مطابقت دارد؛ و

(ب) پوشش بیرونی مطابق الزامات بندهای ۱۹۱ تا ۱۹۴ استاندارد بازل ۲، اکسپوژر دفتر بانکی را تأمین کند.^[۷]

(۲) اکسپوژر سهام فقط در شرایط زیر در محاسبات سرمایه مورد نیاز قرار می‌گیرد:

(الف) دفتر معاملاتی، با حمایت شخص ثالث واجد شرایط وارد یک پوشش ریسک بیرونی شود که دقیقاً با انتقال ریسک داخلی مطابقت دارد؛ و

(ب) پوشش بیرونی به عنوان پوشش اکسپوژر سهام در دفتر بانکی شناسایی شود.

(۳) پوشش‌های بیرونی برای اهداف بند ۲۵/۲۱ مورد (۱) می‌توانند از چندین معامله با چندین شخص ثالث تشکیل شوند، البته تا زمانی که پوشش ریسک بیرونی کل دقیقاً با انتقال ریسک داخلی همخوانی داشته باشد و برعکس.

پانویس

[۷] با توجه به بند ۱۹۲ استاندارد بازل ۲، سقف ۶۰ درصدی روی یک مشتقه اعتباری بدون تعهد اصلاح ساختار^{۳۳}، فقط به منظور کاهش ریسک اعتباری در دفتر بانکی برای اهداف سرمایه نظارتی اعمال می‌شود و مبلغ انتقال ریسک داخلی مدنظر قرار نمی‌گیرد.

۲۵/۲۲ در صورت برآورده شدن بند ۲۵/۲۱، اکسپوژر دفتر بانکی باید توسط بخش مربوط به انتقال ریسک داخلی در دفتر بانکی که برای سرمایه مورد نیاز مدنظر قرار می‌گیرد، پوشش داده شود. افزون بر این، در دفتر معاملاتی، هر دو بخش انتقال ریسک داخلی و پوشش بیرونی باید در محاسبات سرمایه مورد نیاز ریسک بازار گنجانده شوند.

۲۵/۲۳ در صورتی که الزامات بند ۲۵/۲۱ برآورده نشود، اکسپوژر دفتر بانکی توسط بخش مربوط به انتقال ریسک داخلی در دفتر بانکی که برای سرمایه مورد نیاز مدنظر قرار می‌گیرد، پوشش داده نمی‌شود. افزون بر این، پوشش بیرونی شخص ثالث باید به‌طور کامل در سرمایه مورد نیاز ریسک بازار گنجانده شود و بخش انتقال ریسک داخلی در دفتر معاملاتی باید به‌طور کامل از محاسبات سرمایه مورد نیاز ریسک بازار حذف شود.

۲۵/۲۴ یک موقعیت فروش اعتباری یا موقعیت فروش سهام در دفتر بانکی که توسط انتقال ریسک داخلی ایجاد شده^[۸] و نظر به قوانین دفتر بانکی سرمایه برای آن اختصاص نیافته باشد، باید بر اساس قوانین ریسک بازار به همراه اکسپوژر دفتر معاملاتی، سرمایه به آن اختصاص یابد.

پانویس

[۸] ابزارهایی در دفتر بانکی که انتقال ریسک داخلی آنها بیش از حد پوشش داده شده است، ریسک موقعیت فروش در دفتر بانکی ایجاد می‌کند.

انتقال ریسک داخلی از دفتر بانکی به دفتر معاملاتی (ناشی از ریسک نرخ بهره عام)

۲۵/۲۵ هنگامی که بانکی از طریق انتقال ریسک داخلی توسط دفتر معاملاتی خود، ریسک نرخ بهره دفتر بانکی را پوشش می‌دهد، بخش دفتر معاملاتی انتقال ریسک داخلی به عنوان ابزار دفتر معاملاتی تحت چارچوب ریسک بازار تلقی می‌شود، اگر فقط اگر:

(۱) انتقال ریسک داخلی با توجه به ریسک نرخ بهره دفتر بانکی تحت پوشش و منابع آن مکتوب شود.

(۲) انتقال ریسک داخلی با یک میز معاملاتی اختصاصی انجام شود که به‌طور خاص توسط ناظر برای این منظور تأیید شده است. و

(۳) انتقال ریسک داخلی باید مستقلاً مشروط به الزامات سرمایه دفتر معاملاتی

تحت چارچوب ریسک بازار باشد که برای میز اختصاصی انتقال ریسک داخلی، جدا از سایر ریسک‌های نرخ بهره عام یا سایر ریسک‌های بازار ناشی از فعالیت‌های دفتر معاملاتی ایجاد شده است.

۲۵/۲۶ در مواردی که الزامات بند ۲۵/۲۵ برآورده می‌شوند، بخش انتقال ریسک داخلی دفتر بانکی باید در اندازه‌گیری ریسک نرخ بهره دفتر بانکی برای اهداف سرمایه‌نظارتی لحاظ شود.

۲۵/۲۷ میز انتقال ریسک داخلی مورد تأیید ناظر ممکن است دربرگیرنده ابزارهای خریداری شده از بازار (یعنی اشخاص خارج از بانک) باشد. چنین معاملاتی ممکن است مستقیماً میان میز انتقال ریسک داخلی و بازار انجام شود. از دیگر سو، میز انتقال ریسک داخلی ممکن است از طریق یک میز معاملاتی انتقال ریسک غیرداخلی جداگانه که به عنوان عامل عمل می‌کند، پوشش بیرونی را از بازار دریافت کند، اگر و فقط اگر انتقال ریسک داخلی نرخ بهره با میز معاملاتی انتقال ریسک غیرداخلی که دقیقاً با پوشش بیرونی بازار همخوانی دارد منعقد شده باشد. در این مورد اخیر، بخش‌های ویژه انتقال ریسک داخلی نرخ بهره در میز انتقال ریسک داخلی و میز انتقال ریسک غیرداخلی گنجانده شده است.

انتقال ریسک داخلی در قلمرو کاربرد سرمایه مورد نیاز ریسک بازار

۲۵/۲۸ انتقال ریسک داخلی میان میزهای معاملاتی در محدوده کاربرد سرمایه مورد نیاز ریسک بازار (از جمله ریسک ارز و ریسک کالا در دفتر بانکی) عموماً نیاز به شناسایی سرمایه‌نظارتی دارد. انتقال ریسک داخلی میان میز انتقال ریسک داخلی و سایر میزهای معاملاتی، فقط در صورتی به شناسایی سرمایه‌نظارتی نیاز خواهد داشت که محدودیت‌های موجود بندهای ۲۵/۲۵ تا ۲۵/۲۷ برآورده شوند.

۲۵/۲۹ بخش انتقال ریسک داخلی در دفتر معاملاتی باید الزامات بندهای ۲۵ را مطابق با ابزارهای موجود در دفتر معاملاتی که با اشخاص ثالث بیرونی

معامله می‌شود، برآورده کند.

پوشش‌های واجد شرایط برای سرمایه مورد نیاز تعدیل ارزش گذاری اعتباری

۲۵/۳۰ پوشش‌های بیرونی واجد شرایطی که برای تعدیل ارزش گذاری اعتباری در سرمایه مورد نیاز بانک گنجانده شده‌اند، باید از محاسبه سرمایه مورد نیاز ریسک بازار بانک حذف شوند.

۲۵/۳۱ بانک‌ها می‌توانند میان سبد تعدیل ارزش گذاری اعتباری^{۳۴} و دفتر معاملاتی، انتقال ریسک انجام دهند. چنین انتقالی در یک سمت شامل سبدي با تعدیل ارزش گذاری اعتباری و در سمت دیگر سبدي بدون تعدیل ارزش گذاری اعتباری است. در مواردی که انتقال ریسک داخلی در سمت سبد تعدیل ارزش گذاری اعتباری در سرمایه مورد نیاز ریسک مربوطه شناسایی می‌شود، باید از سرمایه مورد نیاز ریسک بازار حذف شود، در عین حال سمت سبد بدون تعدیل ارزش گذاری اعتباری باید در سرمایه ریسک بازار لحاظ شود.

۲۵/۳۲ در هر صورت، چنین انتقال‌های ریسک داخلی با تعدیل ارزش گذاری اعتباری، فقط زمانی می‌توانند در سرمایه نظارتی شناسایی شوند که با توجه به ریسک تعدیل ارزش گذاری اعتباری پوشش دهی شود و منابع چنین ریسکی نیز مستند شده باشد.

۲۵/۳۳ نقل و انتقالات ریسک داخلی تعدیل ارزش گذاری اعتباری که در بر دارنده تحدب^{۳۵}، ریسک نکول یا ریسک پسماند هستند، همان‌طور که در بندهای ۲۰ تا ۲۳ تعیین شده است، فقط در صورت ورود به یک پوشش بیرونی (با حمایت شخص ثالث واجد شرایط) که دقیقاً با انتقال ریسک داخلی همخوانی دارد می‌توانند در سرمایه مورد نیاز سبد تعدیل ارزش گذاری اعتباری و سرمایه مورد نیاز ریسک بازار شناسایی شوند.

۲۵/۳۴ مستقل از سرمایه مورد نیاز ریسک تعدیل ارزش گذاری اعتباری و سرمایه مورد نیاز

ریسک بازار، انتقال ریسک داخلی میان سبد تعدیل ارزش گذاری اعتباری و دفتر معاملاتی می تواند به منظور پوشش اکسپوژر ریسک اعتباری ابزار مشتقه طرف مقابل در دفتر معاملاتی یا بانکی استفاده شود. البته تا زمانی که الزامات بند ۲۱/۲۵ برآورده شود.

پی نوشت

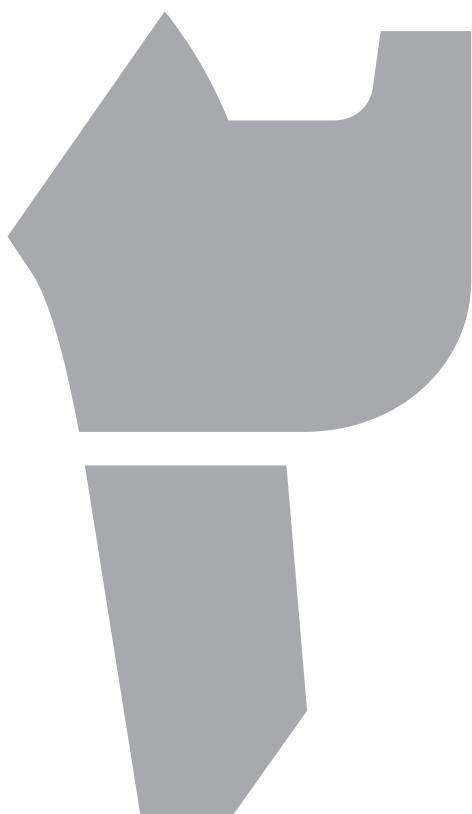
1. Trading book
2. Banking book
3. Primary financial instrument
4. Derivative financial instruments
5. Financial asset
6. Financial liability
7. Short-term resale
8. Locking in arbitrage profits
9. CTP: Correlation Trading Portfolio
10. Underwriting Commitment
11. Unlisted equities
12. Securitisation
13. SME: Small or Medium-sized Enterprise
14. hedge funds
15. Embedded Options:

اختیارهایی که ضمن اوراق بهادار دیگری نهفته هستند-م.

16. IFRS: International Financial Reporting Standards
17. GAAP: Generally Accepted Accounting Principles
18. Equity kicker:

برخورداری وام دهنده از حق مالکیت («وام با چاشنی مالکیت» نیز ترجمه شده)-م.

19. Repo
20. accrual
21. Embedded derivative
22. Regulatory Capital
23. Restructuring obligation
24. CVA: Credit Valuation Adjustment
25. Curvature

فصل دوم

واژه‌شناسی ریسک بازار

این بخش به توصیف واژگان به کاررفته در چارچوب ریسک بازار و ریسک تعدیل ارزش گذاری اعتباری می پردازد.

واژگان عمومی

- ۱۰/۱ ریسک بازار: ریسک زیان های برخاسته از تغییرات قیمت بازار در موقعیت های بالایی خط ترانزنامه^۱ و زیر خط ترانزنامه^۲.
- ۱۰/۲ ارزش تصویری^۳: ارزش تصویری یک ابزار مشتقه برابر است با حاصل ضرب تعداد واحدهای ابزار پایه در ارزش کنونی بازار هر واحد از ابزار پایه.
- ۱۰/۳ میز معاملاتی^۴: گروهی از معامله گران در یک بانک یا حساب های معاملاتی در یک شاخه تجاری در همان بانک که از استراتژی های معاملاتی تعریف شده ای برای پذیرش و مدیریت ریسک با هدف ایجاد درآمد یا حفظ فعالیت در بازار، پیروی می کنند.
- ۱۰/۴ الگوی قیمت گذاری: الگویی است که برای ارزش گذاری یک ابزار (بر مبنای قیمت بازاری یا بر مبنای الگو) به کار می رود. الگوی قیمت گذاری می تواند تابعی از پارامترهای قیمت گذاری یا به منظور تعیین تغییر ارزش یک ابزار به عنوان تابعی از عوامل ریسک به کار رود. یک الگوی قیمت گذاری ممکن است ترکیبی از محاسبات گوناگون باشد. برای نمونه، در گام نخست برای محاسبات قیمت، ارزشیابی صورت می گیرد و سپس تعدیل های ارزش گذاری برای ریسک هایی که در مرحله نخست مدنظر قرار نگرفته اند، اعمال می شود.

واژگان ابزارهای مالی

- ۱۰/۵ ابزار مالی: هر قراردادی که هم زمان برای یک واحد مستقل، دارایی مالی و برای واحد مستقل دیگر، بدهی (یا ابزار سهام) ایجاد کند. ابزارهای مالی دربرگیرنده ابزارهای مالی اولیه^۵ (یا ابزارهای نقدی) و ابزارهای مالی مشتقه هستند.

- ۱۰/۶ ابزار: این واژه برای ابزارهای مالی، ابزارهای ارزی^۶ و کالاها به کار می‌رود.
- ۱۰/۷ مشتقات نهفته: بخشی از یک ابزار مالی که دربرگیرنده قرارداد میزبان غیرمشتقه^۷ نیز هست. برای نمونه، اختیار معامله تبدیل در یک ورقه بدهی قابل تبدیل، یک مشتقه نهفته است.
- ۱۰/۸ رویکرد ذره‌بینی: رویکردی که در آن یک بانک الزامات سرمایه‌ای مربوطه را برای موقعیتی که شامل دارایی‌های پایه^۸ می‌شود را به گونه‌ای تعیین می‌کند که گویی موقعیت‌های پایه، خود مستقیماً به وسیله بانک نگهداری می‌شوند (مانند ابزارهای شاخص محور^۹، اختیار معامله چندپایه‌ای^{۱۰} یا سرمایه‌گذاری سهام در یک صندوق).

واژگان محاسبه سرمایه مورد نیاز برای ریسک بازار

- ۱۰/۹ عامل ریسک: عامل تعیین‌کننده تغییرات در ارزش یک ابزار (برای نمونه نرخ ارز یا نرخ بهره).
- ۱۰/۱۰ موقعیت ریسک: بخشی از ارزش کنونی یک ابزار که ممکن است در معرض زیان برخاسته از تحرکات عامل ریسک باشد. برای نمونه، اوراق بدهی که به ارزی متفاوت از ارز رسمی بانک است دارای موقعیت‌های ریسک نرخ بهره عام، دامک اعتباری^{۱۱} (غیر اوراق بهادارسازی^{۱۲}) و نرخ ارز هستند که در آن موقعیت‌های ریسک، عبارت‌اند از زیانهای احتمالی به ارزش کنونی که ممکن است به دلیل تغییر در عوامل ریسک (نرخ بهره، دامک‌های اعتباری یا نرخ ارز) رخ دهد.
- ۱۰/۱۱ دسته ریسک^{۱۳}: گروه مشخصی از عوامل ریسک با ویژگی‌های همسان.
- ۱۰/۱۲ خوشه ریسک^{۱۴}: فهرست مشخصی از ریسک‌ها که به عنوان پایه‌ای برای محاسبه سرمایه مورد نیاز ریسک بازار استفاده می‌شوند: ریسک نرخ بهره، ریسک دامک اعتباری (غیر اوراق بهادارسازی، اوراق بهادارسازی: سبد

معاملاتی ناهمبسته^{۱۵} و سبد معاملاتی همبسته)، ریسک نرخ ارز، ریسک سهام و ریسک کالا.

واژگان سنجه‌های ریسک

۱۰/۱۳ حساسیت: به برآورد بانک از تغییر در ارزش یک ابزار برخاسته از تغییر کوچکی در یکی از عوامل ریسک دارایی پایه، حساسیت می‌گویند. ریسک‌های دلتا و وگا^{۱۶} از جنس حساسیت هستند.

۱۰/۱۴ ریسک دلتا: برآورد خطی از تغییر ارزش یک ابزار مالی برخاسته از نوسان ارزش عامل ریسک آن را گویند. عامل ریسک می‌تواند قیمت سهام یا کالا، تغییر در نرخ بهره، دامنه اعتباری یا نرخ ارز باشد.

۱۰/۱۵ ریسک وگا: به زیان احتمالی برخاسته از تغییر ارزش یک مشتقه به دلیل تغییر در نوسان‌های ضمنی^{۱۷} دارایی پایه آن، ریسک وگا می‌گویند.

۱۰/۱۶ ریسک تحذب^{۱۸}: زیان بالقوه اضافی (فراتر از ریسک دلتا) برخاسته از تغییر یک عامل ریسک که دارای حالت‌های متفاوت برای ابزارهای مالی است. در رویکرد استاندارد ریسک بازار، دو سناریوی تنش یکی دربرگیرنده تکانه فزاینده و دیگری دربرگیرنده تکانه کاهنده برای هرکدام از عوامل ریسک نظارتی مد نظر است.

۱۰/۱۷ ارزش در معرض ریسک: سنجه‌ای از بدترین زیان مورد انتظار برخاسته از نوسانهای بازار در سبد ابزارهای مالی در یک افق زمانی مشخص و یک سطح اطمینان از پیش تعریف شده است.

۱۰/۱۸ ریزش انتظاری^{۱۹}: عبارت است از میانگین همه زیان‌های بالقوه‌ای که بیش از ارزش در معرض ریسک و در سطح اطمینان از پیش تعریف شده است.

۱۰/۱۹ جهش به نکول^{۲۰}: ریسک نکول ناگهانی. اکسپوژر جهش به نکول به زیانی اشاره دارد که از رخداد ناگهانی یک نکول ممکن است به وجود آید.

۱۰/۲۰ افق نقدشوندگی^{۲۱}: افق زمانی که برای خروج یا پوشش ریسک بدون متأثر شدن از قیمت‌های بازار در شرایط پُرتنش بازار لازم است.

واژگان پوشش و متنوع‌سازی ریسک

۱۰/۲۱ ریسک پایه: ریسک اینکه قیمت ابزارهای مالی در یک استراتژی پوشش ریسک همبستگی ناقصی داشته باشند و اینکه اثربخشی استراتژی پوشش ریسک را کاهش دهد.

۱۰/۲۲ متنوع‌سازی^{۲۲}: کاهش ریسک سبد سرمایه‌گذاری از طریق داشتن موقعیت‌های ریسکی در ابزارهای مالی گوناگون که همبستگی کاملی با یکدیگر ندارند.

۱۰/۲۳ پوشش^{۲۳}: به فرایند خنثی‌سازی اکسپوژرهای برخاسته از رویارویی با موقعیت‌های ریسک خریدوفروش در ابزارهای همبسته اشاره دارد.

۱۰/۲۴ پالایش: به فرایند خالص‌سازی اکسپوژرهای خریدوفروش با عامل ریسک یکسان اشاره دارد.

۱۰/۲۵ استقلال: تخصیص سرمایه به‌صورت مستقل به این معنی است که موقعیت‌های ریسک در یک سبد دفتر معاملاتی به‌صورت مجزا و غیرقابل تنوع ثبت شوند، به‌طوری که ریسک مرتبط با آن موقعیت‌ها نمی‌تواند ریسک برخاسته از دیگر موقعیت‌های ریسک را متنوع‌سازی کند، پوشش دهد یا پالایش کند.

واژگان واجدیت شرایط عوامل ریسک و الگوپذیری آنها

۱۰/۲۶ قیمت‌های واقعی: اصطلاحی است برای ارزیابی عوامل ریسک که آیا از آزمون کفایت عوامل ریسک سربلند بیرون می‌آیند یا خیر. قیمت در صورتی واقعی تلقی خواهد شد که (۱) از یک معامله واقعی توسط بانک انجام شده باشد یا (۲)

از یک معامله واقعی میان دو طرف کاملاً غریبه^{۲۴} (مثلاً در بورس) نشئت گرفته باشد، یا (۳) برگرفته از یک مظنه ثابت باشد (یعنی قیمتی که بانک می‌تواند با آن معامله کند).

۱۰/۲۷ عامل ریسک الگوپذیر^{۲۵}: عوامل ریسکی که بر اساس تعداد نمونه قیمت‌های واقعی و اصول کیفی اضافی مربوط به داده‌های مورد استفاده برای کالیبره کردن الگوی ریزش انتظاری، الگوپذیر تلقی می‌شوند. عوامل ریسکی که الزامات آزمون کفایت عامل ریسک را برآورده نمی‌کنند، به عنوان عوامل ریسک الگوناپذیر^{۲۶} در نظر گرفته می‌شوند.

واژگان اعتبارسنجی الگوی داخلی

۱۰/۲۸ پس آزمایی^{۲۷}: فرایند مقایسه روزانه سود (زیان) واقعی و فرضی با مقادیر برآورد شده از الگوهای ارزش در معرض ریسک که برای ارزیابی اعتبار این سنجه‌ها به کار می‌رود.

۱۰/۲۹ اجزای سود و زیان^{۲۸}: روشی برای ارزیابی قدرت الگوهای مدیریت ریسک بانک‌هاست که از مقایسه سود و زیان نظری ریسک که به وسیله الگوهای مدیریت ریسک میزهای معاملاتی پیش‌بینی شده است، با سود و زیان فرضی به دست می‌آید.

۱۰/۳۰ الگوی مدیریت ریسک میز معاملاتی^{۲۹}: دربرگیرنده همه عوامل ریسکی است که در الگوی ریزش انتظاری بانک به همراه پارامترهای نظارتی گنجانده شده‌اند و همچنین همه عوامل ریسکی که الگوناپذیر تلقی می‌شوند و در الگوی ریزش انتظاری برای محاسبه سرمایه مورد نیاز نظارتی لحاظ نمی‌شوند ولی در عوامل ریسک الگوناپذیر قرار می‌گیرند.

۱۰/۳۱ سود و زیان واقعی: از فرایند سود و زیان روزانه به دست می‌آید و دربرگیرنده معاملات روزانه و همچنین آثار زمانی و معاملات جدید و اصلاح‌شده است،

هیچ ندیده‌ای هنوز

انتشارات **راه پرداخت**

برای سفارش اینترنتی این کتاب به وبسایت انتشارات راه پرداخت مراجعه کنید

way2pay.shop

این کتاب ترجمه مستندات کمیته بازل III در زمینه ریسک بازار است. این کتاب سرآغازی برای روشننگری نگاه جدید به ریسک بازار است که جمعی از کارشناسان مدیریت ریسک و مطالعات اقتصادی در بانک کارآفرین آن را به فارسی برگردانده‌اند. می‌توان گفت که کم‌عمق بودن بازارهای مالی در ایران و نبود ابزارهای مناسب برای بانک‌ها در پوشش ریسک برخاسته از فعالیت در بازارهای مالی و فقدان زیرساخت‌های مناسب نظارتی در شبکه بانکی کشور است. از مهم‌ترین ابعاد این زیرساخت‌ها کمبود مقررات نظارتی تشخیص داده شده است و این کتاب نیز، تلاشی بر کاهش این کمبودها و گشودن مسیری جدید در این زمینه است.

این کتاب دربرگیرنده پنج بخش اصلی است؛ در بخش نخست به تعیین حد و مرز ساختاری میان دفاتر بانکی و دفاتر معاملاتی پرداخته شده است، در بخش دوم اصطلاحات و عبارات مهم حوزه ریسک بازار تشریح شده و تعاریفی از دامنه کاربرد میز معاملاتی در بانک‌ها ارائه شده است، در بخش سوم رویکرد استاندارد ارزیابی ریسک بازار مبتنی بر حساسیت تشریح شده است. در بخش چهارم رویکرد الگوهای داخلی و الزامات پس‌آزمایی سود و زیان برای سنجش ریسک بازار ارائه شده است و سرانجام در بخش پنجم محاسبات الزامات سرمایه‌ای رویکردهای مورد نظر تبیین شده است.

ISBN 978-622-7702-65-1

9

786227

702651

۱۴۳ هزار تومان

انتشارات راه پرداخت

ناشر فناوری و نوآوری

way2pay.press